

MASARYK UNIVERSITY FACULTY OF LAW

Ochrana kulturních památek

Jana Jurníková

Obecná východiska

- -kulturní bohatství (cultural property)
- čl. 34 odst. 2
- „Právo přístupu ke kulturnímu bohatství je zaručeno za podmínek stanovených zákonem“
- - povinnost státu - aktivní přístup
- -
- Čl. 35 odst. 3
- „ Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.“
- Kulturní bohatství - ústavně chráněná hodnota (respektovat a chránit)

Obecná východiska

- povinnost státu chránit KP x vymáhání zákazu KP ohrožovat poškozovat
- veřejný zájem (ústavně chráněná hodnota)
- x
- vlastnictví (ústavně garantované právo)

- Čl. 11 odst. 3
- „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy...“

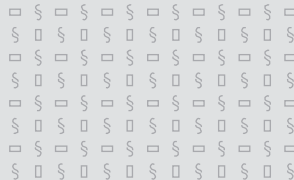
Omezení vlastnického práva

- - poměřování veřejného zájmu x omezení vlastnictví
- ESLP - princip vyloučení extrémní disproporce
- ÚS Německo (1BuL7/91) - princip „příkaz k optimalizaci“
- ÚS (NSS) - princip proporcionality (Nález ÚS 21/04)

Mezinárodní prameny

- Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního bohatství (OSN, č. 159/1991 SB.)
- Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (č. 73/2000 Sb.m.s.)
- Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (č. 99/2000 Sb.m.s.)
- Úmluvy o ochraně nemotného kulturního dědictví (2003)

Prohlášení

- Zák. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- Nález Pl. ÚS 21/04 - §44
- vlastník KP - účastník řízení
- veřejný zájem - garance ochrany věci (NSS 6 A 106/2002)
- požadavky: naplnění definičních kritérií (§2)
- ale taktéž: vydefinování potřeby zachování
- faktická možnost ochrany a zachování

§2

- dva pohledy:
- a) historická, umělecká, vědecká či technická hodnota
- b) vztah k osobnostem nebo událostem

Definice kulturní památky

- Věc - movitá a nemovitá
- Problémové body:
  - - zřícenina: právní úprava nezná pojem „torzální zřícenina“
  - - kdy není stavba, ale součást pozemku (důležité okolnosti konkrétního případu)
- *NSS sp. zn. 1 As 93/2008*

Definice kulturní památky

- - zvíře - považováno za věc (ne nový o.z.)
- - ale pozor - nařízení vlády 132/2001 Sb. stádo zvířat (NKP)
- *„soubor budov a jiných nemovitých objektů na pozemcích vymezených prostorovými identifikačními znaky, včetně těchto pozemků tvořících areál hřebčina, jakož i kmenové chovné stádo starokladrubskeho koně v počtu 65 klisen a 4 hřebců v barvě bílé“*

Prohlášení věci za kulturní památku

- ministerstvo kultury - prohlášení (zák. č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a 500/2004 Sb., správní řád)
- podnět může podat kdokoli (AN- návrh pouze AÚ AV ČR)
- nehraje roli vůle vlastníka (veřejný zájem)
- další hráči: obec III., kraj, (závazná stanoviska?)
n.p.ú.
- (*Městský soud v Praze, čj. 11 Ca 159/2008-60*)

Prohlášení věci za KP

- Účastník řízení: vlastník
- *Povinnosti*: chránit věc před poškozením, zničením a odcizením, oznamovací povinnost změny vlastnictví a užívání
  - - oznámit na výzvu údaje, prohlídka věci, pořízení dokumentace
  - - věc lze prohlásit i proti jeho vůli
- Otázka ukončení řízení?? (rozhodnutí versus usnesení o zastavení)

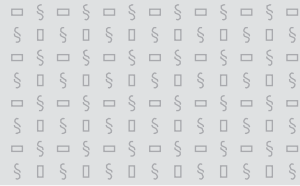
Zrušení prohlášení

- pouze KP
- mimořádně závažné důvody
  - a) živelná pohroma
  - b) střet s jiným veřejným zájmem (obrana, těžba apod.)
  - c) nové skutečnosti (falzifikát)
- *Aplikace správního uvážení*

Zrušení prohlášení

- žádost: vlastník nebo ten, kdo prokáže právní zájem
- nebo z vlastního podnětu
- (Obec III. A KÚ)
- Možno vázat na předchozí splnění podmínek (náklady nese žadatel)
  - - pořízení dokumentace
  - - přemístění určených prvků
  - - provedení archeologického průzkumu

Evidence

- Katastr nemovíostí
- Evidence ze strany n.p.ú (ne ministerstvo kultury)
- dále kraje a obce III.
- katastr nemovitostí
- www.npu.cz

- *problém: neaktuálnost seznamu, digitalizace*

Kategorie kulturních památek

- Kulturní památka (ministerstvo) ISP
- Národní kulturní památka (vláda) NPA- 272 NKP
- Územní formy ochrany
  - a) památková rezervace (vláda) NPA
  - b) památková zóna (ministerstvo) OOP (dříve vyhláška)
  - c) ochranná pásma
    - - zavazují k ochraně i vlastníky nemovitostí, které nejsou kulturními památkami

Územní formy ochrany

- Územní formy ochrany
- (vlastnictví nemovitostí)
- - proces- právní předpis nebo OOP
- - náhrady - otázka náhrady čl. 11 odst. 4
- (Nález ÚS 35/94 (NSS))
- §6a plány ochrany památkových rezervací (OOP)
- - krajský úřad x fakultativnost
- - účast vlastníků (námitky) x fakultativnost
- Pozor - konzultace s obcemi dle zákona o obcích (§ 13)

Příklady národních kulturních památek

- *Brno*
- čestné pohřebiště na Ústředním hřbitově (rok 1989),
- hotel Avion (rok 2010),
- hrad a pevnost Špilberk (rok 1962),
- Kostel sv. Jakuba (rok 1995),
- Petrov (rok 1989),
- Vila Tugendhat (rok 1995)
- Kounicovy vysokoškolské koleje (rok 1987)

UNESCO

- Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO
- Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, Stockholm, 1972)
- Česká republika 12 zápisů

Nehmotné kulturní dědictví

- Verbuňk (zapsáno 2005)
- Masopustní průvody s maskami na Hlinecku (zapsáno 2010)
- Sokolnictví (zapsáno 2010)
- Jízda králů (zapsáno 2011)
- Obyčej vodění Jidáše (zapsáno 2012)

Povinnosti vlastníků

- Stát, kraj, obec, fyzická osoba, právnická osoba, církvev
- povinnost se o kulturní památku řádně starat a udržovat ji v dobrém stavu (bez rozdílu vlastníka), na své náklady

Omezení

- § 9 užívání KP
- § 13 předkupní právo
- § 19 užívání KP pro vědecké účely (výzkum, pořízení dokumentace)
  - - čl. 12 (NSS 8 As 42/2009)
  - - přenechání věci - důležitý společenský zájem
  - - účel: věda a výstavy

Předkupní právo

- Věc: KP, movitá nebo NKP
- OZ - spoluvlastníci a osoby blízké
- movitá KP (3 měsíce) a nemovitá (6 měsíců)
- mimořádně závažné kulturně společenské důvody
- Cena: obvyklá určená buď dohodu nebo znaleckým posudkem
- relativní neplatnost (3 roky)
- *KS v Hradci Králové 15 Co 790/94*
- *Problém: není stanovena limitace pro uzavření smlouvy*

Povinnosti vlastníka KP

- Zachování
- Údržba v dobrém technickém stavu
- Ochrana: před poškozením,
ohrožením,
znehodnocením
- Užívání - o ohledem na památkový a technický stav
- Vlastník i uživatel (na náklad vlastníka)

Nástroje

- *1. opatření k zajištění péče*
- - v případě, kdy nejsou plněny povinnosti ze strany vlastníka (spoluvlastníci)
- - příslušnost: OBEC III. (vyjádření n.p.u.a další důkazy (fotografie, posudky))
- Forma: rozhodnutí
- Obsah: definice opatření a lhůta (udržovací práce, zákaz určitého jednání (konkrétní užívání))
- - lze vyloučit u odvolání odkladný účinek
- Rozhodnutí in rem (váže i nástupce)

Nástroje

- Neplnění: není definováno jako správní delikt (pozor, neplní povinnosti stanovené zákonem - SD) § 15
- - exekuce: přímé vynucení uložené povinnosti (ne postupné ukládání pokut, ani ne § 35 odst. 1 ZSPP (neplnění tzv. jiných povinností uložených zákonem)
- (*Vrchní soud v Praze sp. zn. 7 A 144/94*)

Nástroje

- Bezprostřední ohrožení- nutná opatření se souhlasem OBEC III. (OBEC)
- - nemovitá KP(stavba) - podnět k SÚ - nařízení udržovacích prací, zabezpečovacích prací, nebo nezbytné úpravy
- - komunikace s OBEC III.

Nástroje

- 2. povolení, souhlasy a závazná stanoviska
- - podmiňují předchozí administrativní úkon
- - obnova kulturní památky
- - vyvezení do zahraničí a vystavování v zahraničí

Nástroje

- 3. vyvlastnění
- Trvalé zanedbávání povinností a ohrožení zachování
- Nemovitá kulturní památka
- Vadné užívání
- Nejdříve pokus o dohodu
- Následně návrh OBEC III. na vyvlastnění (zák. č. 184/2006 Sb.)

Kompenzace

- Čl. 11 Listiny - omezení vlastnického práva
- *Nález ÚS 35/94, NSS 2 As 52/2010*
- ale i čl. 11 odst. 3 Listiny

- 1. příspěvek

- 2. bezplatná odborná pomoc

- 3. daňová zvýhodnění

Příspěvek

- Výkon veřejné správy - správní řád (soudní přezkum)
- pouze vlastník
- poskytuje obec nebo kraj
- na žádost (nenárokové)
- podmínka *zvlášt' odůvodněného případu*
- Příspěvek - zvýšené náklady spojené s obnovou nebo zachováním
- MK - podmínka *mimořádný společenský zájem* na zachování KP (§ 13 odst. 2 vyhlášky), příspěvek na obnovu (MK, KÚ, OBEC III.)

Mimořádný společenský zájem

■ Vyhl. 66/1988

- a) je ve špatném technickém stavu, pokud tento stav nebyl zaviněn vlastníkem kulturní památky,
-
- b) je využívána a zpřístupněna nebo vystavena veřejnosti pro kulturně vzdělávací nebo náboženské účely,
-
- c) nalézá se v pohledově významné poloze, nebo
-
- d) je ojedinělou kulturní památkou svého druhu nacházející se v územním obvodu krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

odborná pomoc

- v případě obnovy kulturní památky BOP
- Zpracování odborných vyjádření
- Podávání informací o KP
- Zabezpečení průzkumu

- *bezplatně*

Financování

- Přímé zdroje
- Zdroje z komunálních rozpočtů
- Dotace poskytované obcí nebo krajem
- Financování prostřednictvím programů MK
- Sponzorství
- Veřejné sbírky
- Dary
- Granty nadací
- Grantové programy EU
- Finanční mechanismy EHP/Norska
- Příjmy z vlastní činnosti památky